

НАДЯ БОЯДЖИЕВА – „РУСИЯ, НАТО И СРЕДАТА НА СИГУРНОСТ СЛЕД СТУДЕНАТА ВОЙНА“, ЧАСТ 1 (1989 – 1999), 383 С., СОФИЯ 2014, ИЗДАТЕЛСТВО „Д. УБЕНОВА“

Валентин Петрусенко

Книгата на Надя Бояджиева „Русия, НАТО и средата на сигурност след Студената война“ може да изглежда като изключително актуална и към днешна дата, имайки предвид изострената външнополитическа обстановка през последните няколко години. От друга страна, някои ще я възприемат като малко остаряла, посочвайки годината на издаването – 2014 г., но това е и парадоксът за изследователите на съвременната световна история, понякога събитията върхлитат толкова неочаквано, че коренно се променя цялата световно политическа обстановка, а динамиката на обществените настроения пък се оказва една съвсем друга величина, неподдаваща се на предвидимост. Но книгите не остаряват, те дори с годините стават и по-актуални.

Всъщност за настоящата рецензия са верни и двете съждения, както и мотивацията чрез това да се сложат основите на различни рубрики още в първия брой на специализираното издание на Катедра „История и археология“ в Пловдивски университет – „Пловдивски исторически форум“

Истината е, че през отминалите години не бе направена адекватна оценка на въпрос-

ното специфично научно изследване. От друга страна, става дума за млад автор и колега, тъй като Надя Бояджиева от дълги години преподава различни дисциплини към катедрата, в частност и в една от най-успешните ни магистърски програми „Дипломация и международни отношения“.

За познавачите на историята, особено на съвременната световна история, е ясно, че отделните събития са изключително взаимосвързани и не могат да се разгледат в изкуствена среда, нито да се извадят от общия контекст. Всъщност става дума за същия непрекъснат исторически процес, но много по-динамичен и глобален, с много повече неизвестни. Затова и книгата на Надя Бояджиева е интересна, тъй като дава една моментна снимка на много важния период от първото десетилетие след рухването на съветската система и след края на Студената война, т.е. времето за пренареждане на новия световен ред. При това авторът съвсем резонно ограничава времевия отрязък на изследването и го определя като Част 1, от което следва да очакваме и втората част на изследването, което може би ще даде отговор на многото въпроси, възникнали след

неочакваните поврати в световната политика напоследък. Но истината е, че без да се изучат предходните етапи в най-новата история, няма как да стигнем до правилни изводи и за слеващите етапи.

Книгата веднага привлича със сериозния характер на анализа в руслото на историческата обективност и в този смисъл е ценна, тъй като стои далеч от днешните пристрастия, от крайностите на „фобиите“ и „филиите“ и достойно представя една съвсем нормална среда на формиране на съвсем нов характер на световните политически отношения в необичайната международна обстановка на края на биполярното разделение на света.

Изследването се състои от 8 глави и раздел с приложения. Първата глава има задачата на въведение и съвсем логично прави преглед на международните отношения преди края на Студената война. Втората глава е посветена повече на вътрешнополитическите отношения относно разпадането на СССР и създаването на Руската федерация като нов и самостоятелен юридически субект. Третата глава е посветена на новата среда за сигурност в Централна и Източна Европа, в частност са засегнати и някои характеристики на т.нар. „постсъветско пространство“. От глава четвърта започва същинското изследване на това как се дефинират новите принципи за националната сигурност на Руската федерация по времето на президента Елцин. Глава пета е посветена на преосмислянето на приоритетите на руската външнополитическа стратегия в края на 90-те години и последствията на тази нова ориентация. Следващите три глави повече са посветени на двустранните отношения между Русия и НАТО, както и на регионалната политика. В частност, в глава шеста се разглеждат различните вариации на възприятията в Русия относно разширяването на НАТО, а по същество и нарушаването на първото статукво, касаещо разпускането на Варшавския договор и взаимоотношенията с НАТО в първите години на демократичния

преход за Източна Европа. Очевидно през този период има изостряне на отношенията със САЩ, което води до преосмисляне на външнополитическите стратегии на двете световни суперсили в края на 90-те, и до нови измерения на руско-американското сътрудничество, а именно до новата институционална среда на взаимоотношенията с НАТО – Постоянния съвместен съвет, базиран върху постигнатото споразумение на „основополагащия акт“ НАТО – Русия. Всъщност това е и фундаменталната промяна на световната политика, свързана и с урегулирането на войните в бивша Югославия и предефинирането на значението на Балканите за руската и американска външнополитическа доктрина, важно и от гледната точка на постигането на стабилност в Европа, само месеци преди фаталната промяна на новия световен ред, дошъл с атаката на Ал-Кайда срещу Световния търговски център в Манхатън и новата офанзива срещу международния тероризъм, където виждаме все по-тясното сътрудничество между Русия и САЩ, между Русия и НАТО. Всъщност оттогава изтече много вода, случиха се т.нар. „цветни революции“ и „Арабската пролет“, демократите в Белия дом и администрацията на президента Барак Обама сериозно влошиха постигнатия преди това напредък в отношенията с Русия, а и последното развитие на руско-американско „партньорство“ при решаването на сирийската криза поставя повече въпросителни. На тях ще трябва да отговори настоящата администрация на президента Доналд Тръмп, ако той съумее да разбере нюансите в световната политика, както и приемствеността и непрекъснатата нишка на международната дипломатия.

Книгата ни предлага и раздел с шест приложения – повечето са важни документи на руската външнополитическа доктрина, разгледани в развитието ѝ от 1992 до 1997 г., военната доктрина и концепцията за национална сигурност на Руската федерация, както и дипломатическата стратегия за сближаване

с НАТО на тогавашния руски министър на външните работи Андрей Козирев. Приложен е и аналитичен документ, посветен на измеренията на разширяването на НАТО в Централна и Източна Европа.

И в заключение няколко думи за автора – Надя Бояджиева е възпитаник на елитната руска гимназия „А. С. Пушкин“ в София, която завършва със златен медал. После се обучава в Историческия факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“ и има невероятната възможност да разработи магистърската си теза под научното ръководство на проф. Андрей Пантев, а по-късно да защити успешно докторска дисертация по съвремените международни отношения на Балканите под научното ръководство на вече покойния проф. Милчо Лалков. От 2000 г. е преподавател в Юридическия факултет на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, от 2008 г. е доцент по международно право

и международни отношения, а от 2013 г. е и един от най-младите професори в гилдията на юристите. От дълго време е ръководител на Катедра по международни отношения в Юридическия факултет, а за кратко бе и зам. декан на ЮФ в ПУ. Има зад гърба си редица специализации в научни центрове в Европа и САЩ, гост-преподавател по програма „Фулбрайт“ в Харвардския университет. Работила е и в архивите на САЩ и Русия по проблемите на международната сигурност. Разглежданата монография е плод на именно такава изследване. Затова ще очакваме и анонсираната му втора част, още повече защото сегашното състояние на световната политика буди сериозна загриженост, и ако се случат непредвидими неща, то в по-голяма степен именно историците са тези, които чрез безпристрастен и обективен анализ могат да дадат отговор за настъпилите промени.